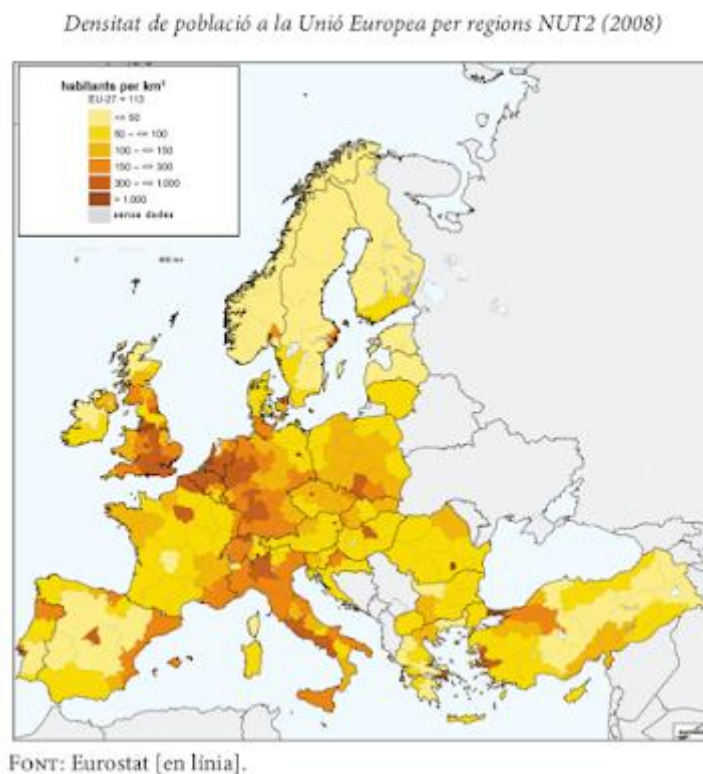

1. Descriviu la informació representada en el mapa.

Es tracta d'un mapa temàtic on es representa la densitat de la població per regions NUT2 a la Unió Europea.

La font és el portal Eurostat i per tant és tracta d'una informació disponible en línia.

El mapa mostra que les regions amb major densitat de població se situen, seguint un eix (la dorsal europea o "banana blava") que de nord a sud, va des del centre i el sud del Regne Unit, passa pels Països Baixos i segueix l'eix fluvial del Rin fins al nord d'Itàlia. Des d'aquí es perllonga per l'arc mediterrani d'Espanya, França i Itàlia.

2. Responen.**a) Quines infraestructures uneixen i articulen les principals regions urbanes europees?**

Les principals infraestructures que uneixen les regions amb major densitat són les autopistes i la xarxa ferroviària. La primera és la més important ja que uneix totes les grans regions i ciutats de la Unió Europea.

Pel que fa al tren, cal precisar que existeixen dos nivells d'infraestructures: els trens de llarga distància i l'alta velocitat. Respecte a aquest darrer sistema de comunicació cal esmentar que no totes les grans regions i ciutats es troben intercomunicades amb l'alta velocitat, però aquest és un dels grans objectius de futur de la Unió Europea.

b) Quins avantatges i quins inconvenients té viure en una gran àrea urbana?

Els avantatges i els inconvenients de viure en una gran àrea urbana són diversos.

Pel que fa als avantatges: la gran concentració d'equipaments culturals (universitats, biblioteques, museus...), de serveis sanitaris i de centres de comunicació (aeroports, estacions de tren...), les oportunitats per aconseguir un lloc de treball, etc.

Pel que fa als problemes, podria esmentar la congestió urbana, la contaminació de l'aire, l'accés a la vivenda, la degradació d'alguns barris, etc.

4. Responen.**a) Descriviu algun model aplicat a l'organització i la disposició de l'espai de les xarxes urbanes. b) Esmenteu algun exemple.****- La teoria del lloc central o model de Christaller:**

Basada en la idea que la funció principal de la ciutat es proporcionar béns i serveis al territori que l'envolta. En un espai teòric sense relleu i amb la població uniformement distribuïda, l'àrea d'influència de la ciutat prendria la forma d'un hexàgon amb la ciutat principal al seu centre. Cada hexàgon estaria inscrit en un hexàgon més gran, articulat al voltant de ciutats més desenvolupades que ofereix béns i serveis més especialitzats.

S'han citat com exemples d'aquest model: la disposició de les ciutats al sud d'Alemanya (Stuttgart, Munich, Nuremberg); la xarxa de ciutats de l'Empordà (Figueres, Torroella de Montgrí, Palafrugell, la Bisbal);

Tema 08: [Les xarxes urbanes i la problemàtica de la ciutat actual.](#)**- La teoria de la gravitació:**

Model inspirat en la llei de la força de la gravetat de Newton, suggereix que dues ciutats es relacionen amb una intensitat directament proporcional a la seva dimensió demogràfica o econòmica, i inversament proporcional al quadrat de la distància que les separa.

Els exemples són nombrosos: Centres molt grans que exerceixen forta influència sobre ciutats i pobles molt més petits del seu entorn proper, com Girona i la seva àrea urbana (Salt, Quart, Sarrià de Ter, Sant Julià,...); ciutats de dimensions similars molt properes: Terrassa-Sabadell; Tarragona-Reus; etc.

-La teoria de la base econòmica:

Aquest model o teoria es basa en la importància que dona a l'activitat industrial a l'hora d'establir la jerarquia entre ciutats. Les ciutats industrials subministren bona part de la seva producció a les seves àrees d'influència, de manera que quan més important sigui la demanda procedent del hinterland més gran serà el creixement i la importància adquirida per la ciutat central.

Els exemples són també nombrosos (Manchester, Lieja, Dresde, Xicago, Barcelona, Vitòria, etc.).

5. Expliqueu l'estructura de la xarxa urbana de Catalunya d'acord amb l'esquema següent:

— Esmenteu, com a mínim, quatre de les àrees urbanes principals de Catalunya.

— Escriuiu el nom de dues ciutats i dues comarques per a cadascuna de les àrees que heu esmentat.

— Justifiqueu la importància d'aquestes àrees dins la xarxa urbana de Catalunya tenint en compte les activitats econòmiques principals que s'hi desenvolupen.

- Àrea metropolitana de Barcelona. Formada per la capital, Barcelona, i algunes de les principals ciutats de Catalunya com Terrassa, Sabadell, l'Hospitalet de Llobregat, Badalona i altres. Inclou set comarques: Barcelonès, Maresme, Baix Llobregat, Vallès Oriental, Vallès Occidental, Alt Penedès i Garraf. Concentra la major part de la població de Catalunya (uns dos terços) i també la majoria de l'activitat econòmica tant de serveis, concentrats a Barcelona, com d'indústria.
- Àrea urbana de Tarragona-Reus (o Camp de Tarragona). És la segona zona urbana de Catalunya per població i activitat econòmica, amb una concentració important a la costa.

Tema 08: [Les xarxes urbanes i la problemàtica de la ciutat actual.](#)

Inclou les ciutats de Tarragona i Reus com a principals centres, a més d'altres com Valls, Cambrils, Vila-seca o Salou; les comarques on s'integra són el Tarragonès, l'Alt Camp i el Baix Camp. La indústria química, el Port de Tarragona i el pol turístic de la Costa Daurada són les principals activitats econòmiques.

- L'àrea de Girona. Girona exerceix de centre de serveis d'una àrea amb ciutats petites com

Salt, Banyoles, Olot, Figueres, Sant Feliu de Guíxols o Lloret; les comarques abastades són el Gironès, la Selva, l'Alt Empordà, el Baix Empordà, el Pla de l'Estany i la Garrotxa. Nuclis industrials que al mateix temps fan de centres comarcals, com Figueres i Olot i de tipus turístic a la costa.

- L'àrea de Lleida. Lleida és la capital i centre de serveis de les terres de Ponent, amb algunes ciutats petites a la vora, com Mollerussa, Balaguer o Tàrraga. Comarques: Segrià, Pla d'Urgell i part de Noguera i Urgell, especialment al llarg de l'A-2. Importància de la indústria agroalimentària com a activitat econòmica central.
- La Catalunya central: comarques d'Osona, Bages, part del Berguedà i Anoia. Ciutats mitjanes o petites amb antic desenvolupament industrial i centres de serveis comarcals, com ara Manresa, Vic, Berga o Igualada.

6. L'autora fa referència al terme *gentrificació* per a referir-se a un procés que es dona a molts barris de les grans ciutats. Expliqueu quines són les característiques més rellevants de la gentrificació.

Un pis de 15 m² per 1.000 euros al mes, sense despeses incloses. No és Manhattan, és Sant Antoni, un dels —fins fa poc— barris populars de Barcelona. L'apartament, un estudi *loft* sense divisions en què el llit està a menys d'un metre de la cuina, ha passat de ser l'excepció a ser la norma. En Jordi, el comercial d'una de les immobiliàries del barri que ensenya el pis, creu que està bastant bé «perquè tots els electrodomèstics són nous» i que si el preu és una mica alt es deu «al fet que el barri està una altra vegada de moda». Més enllà de les tendències i la llei de l'oferta i la demanda, els experts assenyalen un altre procés: el que passa a Sant Antoni o al Poble-sec, amb les seves particularitats, va passar al Raval, al Gòtic, a la Barceloneta, comença a passar al Poblenou i, més enllà de Barcelona, a altres barris com Malasaña o Lavapiés, a Madrid. Es diu *gentrificació*. El fenomen es defineix com «la substitució de la classe popular d'un barri per una de poder adquisitiu més gran», resumeix José Mansilla, antropòleg urbà i membre de l'Observatori d'Antropologia del conflicte Urbà (OACU).

Traducció feta a partir del text
d'Esperanza ESCRIBANO. «La gentrificación arrasa los barrios de Barcelona,
donde vivir es cada vez más caro». *Público* [en línia] (11 desembre 2016)

Dèficit d'oferta d'habitatges, manca d'habitatges de protecció oficial, lliure mercat i especulació.

Tema 08: [Les xarxes urbanes i la problemàtica de la ciutat actual.](#)

A continuació es descriu el procés de gentrificació que pot servir de guia per a la correcció:

- L'augment de la demanda d'habitatge urbà, resultat de l'atracció que suposa la ciutat, amb una oferta reduïda de sòl, posa a la venda, cada vegada, menys pisos.
- Els agents immobiliaris tenen menys oferta i n'augmenten el preu.
- L'augment del preu fa que les immobiliàries s'interessin per habitatges de renda baixa, els compren, els rehabiliten i els posen al mercat a un preu elevat.
- Hi ha també pràctiques per fer marxar els vells arrendataris a fi d'augmentar els contractes de lloguer.
- El resultat sempre és el mateix: si els preus de lloguer pugen, i pugen molt, els arrendataris antics, sovint de rendes baixes, no poden pagar aquest lloguer i abandonen el barri. Al barri, la població resident canvia paulatinament, i en ser de rendes més altes es parla amb propietat de gentrificació.

7. En l'actualitat, més de la meitat de la població mundial viu en zones urbanes. Expliqueu quins han estat els processos que han donat lloc a la concentració de la població a les ciutats.

En les societats europees i occidentals, el creixement de la ciutat obeeix a un fenomen relacionat amb la industrialització. L'oferta de treball a la ciutat, al costat d'un augment de la productivitat agrària, ha facilitat l'èxode rural. Per tant, el creixement urbà es relaciona directament amb la industrialització.

En els països en vies de desenvolupament no s'ha experimentat el mateix procés, sinó que el creixement urbà obeeix a la repulsió del medi rural. Les dificultats per sobreviure en àrees rurals fan que una part de la població emigri cap a nuclis urbans amb l'objectiu de millorar les seves expectatives de vida. S'estableixen en assentaments precaris, tenen ocupacions precàries, suburbials... I tot aquest procés s'ha fet de manera ràpida i desordenada en els darrers cinquanta anys.

Tema 08: Les xarxes urbanes i la problemàtica de la ciutat actual.**8. Encercleu cinc àrees metropolitanes sobre el mapa.**

El 2030 gairebé el 40 % de la població d'Espanya viurà en quinze grans ciutats de més de 300.000 habitants, mentre que el 1950 el percentatge era del 15,6 %. L'èxode del camp a les grans ciutats es dona en totes les parts del món. El mapa següent mostra la distribució de les principals àrees urbanes d'Espanya l'any 2012:

Població de les àrees urbanes (2012)

FONT: MINISTERIO DE FOMENTO. *Atlas digital de las áreas urbanas* [en línia].

9. Escriviu en el quadre següent el nom de cadascuna de les àrees metropolitanes que heu encerclat en la qüestió anterior i esmenteu dues ciutats que formin part de cadascuna:

Àrees metropolitanes	Principals ciutats
Àrea metropolitana de Bilbao	Bilbao, Baracaldo, Portugalete,...
Àrea metropolitana de Madrid	Madrid, Móstoles, Leganes, ..
Àrea metropolitana de Barcelona	Barcelona, l'Hospitalet, Badalona,...
Àrea metropolitana de València	València, Paterna, Catarroja, ...
Àrea metropolitana de Sevilla	Sevilla, Dos Hermanas, Alcalà de Guadaira,...

Tema 08: [Les xarxes urbanes i la problemàtica de la ciutat actual.](#)**10. Quines són les grans diferències territorials, econòmiques i administratives entre les àrees urbanes de Barcelona i Madrid?**

Barcelona és una ciutat marítima i, en conseqüència té un dels ports més importants de la mediterrània. Aquest fet conjuntament amb l'aeroport fa que sigui una gran ciutat comercial i al mateix temps industrial i turística.

Madrid situada al centre de la península és la capital política i aquest fet ha afavorit la concentració d'una gran part del poder financer i econòmic.

11. Descriviu la informació representada en el mapa i indiqueu quines divisions administratives hi són visibles.

Descriure el mapa del sistema metropolità de Barcelona.

Com es pot observar, es tracta d'un territori extens molt urbanitzat que gravita al voltant de la ciutat de Barcelona. En el plànol destaquen amb línies més marcades els límits dels sistemes urbans integrats al sistema metropolità.

Es distingeixen 24 sistemes urbans, inclòs el de Barcelona ciutat, cadascun d'ells indicat pel nom de la ciutat central del sistema.

La font és Roca, Moix i Arellano, "El sistema urbano en España", *Scripta Nova*, 2012.

Hi són visibles els límits administratius dels municipis.

12. Descriviu les grans regions urbanes tenint en compte els aspectes següents:**— Quins són els trets característics de les grans regions urbanes?**

Les grans regions urbanes són territoris extensos formats per un continu urbà de diferents nuclis i ciutats, amb una elevada densitat de població, una gran concentració d'infraestructures i amb importants fluxos i intercanvis entre els diferents nuclis.

— En què consisteixen l'especialització i la dependència que es genera entre els nuclis urbans que formen aquestes regions?

Els nuclis urbans que formen una regió urbana es caracteritzen per tendir a una especialització en usos residencials, comercials, industrials, de serveis, etc.

Per exemple, quan hi ha una ciutat central, aquesta s'especialitza en activitats terciàries, mentre que els altres nuclis sota la seva influència s'especialitzen més en usos residencials, industrials i d'equipaments comercials i d'oci.

La diversitat de funcions genera una dependència entre tots els nuclis.

— Quines dues àrees es poden diferenciar dins de la regió metropolitana de Barcelona?

Les dues àrees que es poden diferenciar dins de la regió metropolitana de Barcelona, serien:

- L'àrea metropolitana de Barcelona, formada per la ciutat de Barcelona i els municipis que l'envolten com per exemple l'Hospitalet de Llobregat, Sant Adrià del Besos, Santa Coloma de Gramenet, etc.
- La corona metropolitana, formada per les ciutats situades a més distància però que conformen un anell al voltant de l'àrea metropolitana, com per exemple Terrassa, Sabadell, etc.

Tema 08: [Les xarxes urbanes i la problemàtica de la ciutat actual.](#)**13. Expliqueu les característiques de la xarxa urbana espanyola tenint en compte els aspectes següents:**

— Quines àrees metropolitanes encapçalen el primer nivell de la jerarquia urbana espanyola?

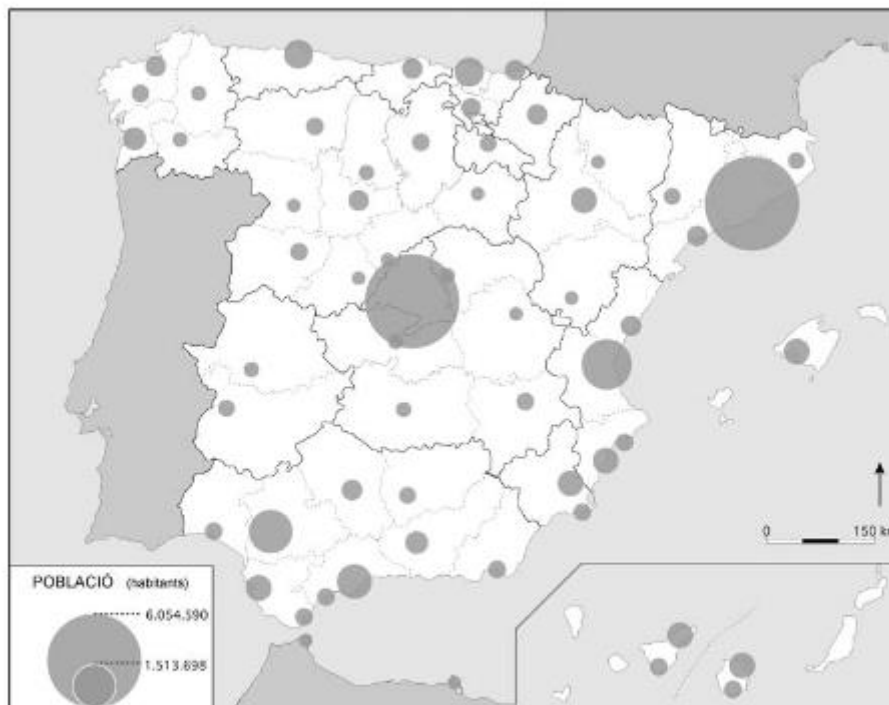
El primer nivell de la jerarquia urbana espanyola l'encapçalen les àrees metropolitanes de Madrid i de Barcelona.

— Quina és la zona d'Espanya on es troba el sistema o eix urbà peninsular amb un nombre més gran d'habitants i de ciutats, i també amb una densitat de població més alta?

La zona de la Península que aplega el més important dels sistemes o eixos urbans peninsulars és l'eix Mediterrani, que inclou grans nuclis com Barcelona i València, un gran nombre de ciutats i un important desenvolupament econòmic.

14. Descriviu la informació representada en el mapa.

Població de les àrees urbanes (2012)

FONT: Adaptació del mapa del Ministeri de Foment, *Atlas digital de las áreas urbanas* [en línia].

Tema 08: [Les xarxes urbanes i la problemàtica de la ciutat actual.](#)

Es tracta d'un mapa de cercles proporcionals de les àrees urbanes espanyoles, en què la mida del cercle és proporcional a la població de cada àrea.

La font és el Ministeri de Foment, 2012.

Es pot veure com les principals concentracions de ciutats es troben a la costa, especialment en el litoral mediterrani i Andalusia, però també al Cantàbric i la costa gallega. A l'interior només hi ha dos grans centres, Madrid i Saragossa, mentre que la resta són de jerarquia menor.

15. Indiqueu els grans eixos i centres del sistema urbà espanyol; esmenteu, com a mínim, dues de les ciutats més importants en cada cas, i digueu-ne la funció econòmica principal.

- Madrid: una gran aglomeració formada per la capital i altres municipis de la mateixa província.
- Comparteix la jerarquia superior del sistema urbà espanyol amb Barcelona. Gran centre de serveis i administratiu, a més de pol industrial de la Meseta.
- Eix mediterrani: les principals àrees urbanes es troben al voltant de Barcelona i València, dues grans metròpolis.
- Més al sud, l'àrea d'Alacant-Elx i Múrcia-Cartagena també forma una àrea urbana important, tot i que amb centres de menor jerarquia.
- La funció econòmica és diversa: hi ha grans centres de serveis com Barcelona i València, algunes de les principals zones industrials espanyoles i també un fort desenvolupament turístic.
- L'eix de la vall de l'Ebre: la principal ciutat és Saragossa i en menor mesura Logronyo. La resta són centres urbans força més petits. La funció industrial és la bàsica.
- L'eix cantàbric: hi destaquen les aglomeracions de Pamplona, Santander, Oviedo-Gijón i les tres capitals basques, especialment Bilbao. La funció industrial és la més important.
- L'eix atlàntic gallec: destaquen les aglomeracions de la Corunya i Vigo-Pontevedra, amb influència regional i funció industrial i portuària.
- L'eix andalús: es distingeix la vall del Guadalquivir, amb la metròpoli sevillana com a principal ciutat i funcions diversificades, i l'eix mediterrani, amb aglomeracions urbanes de menor jerarquia i orientades al turisme, on destaca Màlaga.
- Les illes canàries i Mallorca: aglomeracions de rang mitjà (Palma de Mallorca, Santa Cruz de Tenerife i las Palmas) amb una important funció turística.